

ZOALS EENS OP DE WEG NAAR EMMAUS. Handboek voor catechetiek; door Jef Bulckens. Acco, Leuven/Amersfoort, 1994. f 64,50, 470 blz. ISBN 90-334-3030-4 (Nikè-reeks: Didachè).

Met *Zoals eens op de weg naar Emmaüs* heeft Jef Bulckens opnieuw bewezen het brede veld van het catechetisch handelen en reflecteren tot in de verste uithoeken te kennen en te beheersen. Zeven jaar geleden kondigde hij in zijn 'Handzame godsdienstdidactiek' (1987; inmiddels uitverkocht, maar een grondig herziene uitgave is in voorbereiding) deze 'Fundamentele catechetiek' reeds aan. Gezien het sterk bijbelse karakter van dit nu verschenen fundamentele handboek voor catechetiek, ben je al gauw geneigd te denken dat deze tijdsinterval van zeven jaar haast geen toeval kan zijn...

De titel van dit handboek ontleende Bulckens aan een tekst uit het elfde eucharistisch gebed: "Zoals eens op de weg naar Emmaüs ontsluit Hij nu voor ons de Schrift." Bulckens' catechetiek beoogt dan ook een "soort van Emmaüscatechese: met mensen van vandaag mee opstappen om luisterend en dialogerend te verduidelijken wat er allemaal gebeurd is met 'Jezus de Nazarener'..." (blz. 17).

Zoals eens op de weg naar Emmaüs bestaat uit twee delen. Deel I geeft een uitvoerige beschrijving van een eigentijds catechetisch handelen en een analyse van de mogelijkheidsvoorwaarden van de huidige geloofsbemiddeling. In deel II gaat Bulckens - aan de hand van een aantal beredeneerde praktijkervaringen - op zoek naar verantwoorde catechetische handelingsmodellen.

Het sterk bijbelse karakter van zijn catechetiek wordt al van meetafaan duidelijk: het eerste hoofdstuk van deel I start met een uitgebreide analyse van Lucas 24 (het Emmaüsverhaal) en het catechetisch optreden van Jezus in het Nieuwe Testament, gevolgd door een speurtocht naar een eigentijdse definitie van catechese. In dit hoofdstuk komen de belangrijkste recente doelbepalingen van catechese (o.a. Catechesi Tradendae, HKI, Dingemans, Le Du, Groome, Nastainczyk, v.d. Ven, de Reuver, de Jong/Geurts) aan de orde. Bulckens sluit dit hoofdstuk af met een eigen voorkeurbepaling van catechese: "Een catechese die langs communicatieve weg Gods communio (koinonia) met de mensen aanzegt (blz. 19; uitgebreider op blz.85-86)." Catechetiek is dan de "praktisch-theologische theorie van het communicatief handelen van de kerk in verband met het verdiepen, c.q. wekken, van geloof in de geschiedende communio van God met de mensen, als basis voor de onderlinge communicatie en solidariteit, vooral met armen en verdrukten en voor de heilzame communicatie met zichzelf en de natuur (blz. 90)." Hoofdstuk 2 bouwt op dit fundament voort en onderzoekt wat de mogelijkheidsvoorwaarden zijn om mensen in onze huidige samenleving God te laten ervaren. Anders gezegd: hoe kunnen religieuze socialisatie en communicatie thans worden vormgegeven in gelovige leerprocessen? Onder welke voorwaarden kunnen religieuze ervaringen en geloofservaringen worden opgedaan? Voor Bulckens ligt hier de kern van de catechetische problematiek (blz. 107). Hij wijst hierbij naar (teksten van) o.a. Etty Hillesum, Harry Nouwen, Eugène Ionesco en Lewi Pethrus) die kunnen fungeren als voorbeeldverhalen over religieuze ervaringen en geloofservaringen en die richtinggevend kunnen zijn voor het catechetisch handelen van vandaag de dag.

Na een kort hoofdstuk 3 (over catechese als een procesmatige activiteit met een veelvormige inhoud) wordt deel I afgesloten met een analyse en beschrijving van de 'plaatsen' waar geloofscommunicatie op verschillende en elkaar aanvullende wijzen gestalte krijgt: in de parochie, het gezin, de jeugdbeweging en op school.

De ruim 250 bladzijden van deel II zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken. Het eerste (hoofdstuk 5) behandelt de fundamentele problematiek van 'ervaring en openbaring'. Het is niet alleen een beknopte geschiedenis van de catechetische ontwikkelingen in de afgelopen decennia, maar tevens een grondige evaluatie van de ervarings-, bevrijdings-, en bijbelkatechese, aan de hand van talrijke (school)catechetische projecten en (delen van) methoden. Uit deze analyse destilleert Bulckens de uitdaging voor de huidige katechese: in een gesecculariseerde wereld ruimte scheppen voor een interrelatie tussen hedendaagse menselijke ervaringen en bronervaringen van het geloof (blz. 221). Ter illustratie van deze interrelatie tussen situatie en traditie ontwerpt hij in dit hoofdstuk in grote lijnen een ervarings- en bijbelgerichte vormselkatechese. In hoofdstuk 6 (over katechese en bijbel) ligt m.i. het hart van dit handboek catechetiek. Volgens Bulckens dient katechese fundamenteel bijbels geïnspireerd te zijn: "De bijbel vormt de grondslag, de inhoud en de dynamiek van elke catechetische activiteit (blz. 233)." In dit hoofdstuk worden vier didactische 'grondgestalten' van bijbelkatechese uiteengelegd en laat Bulckens aan de hand van een aantal bijbelpassages zien, op welke manieren men met bijbelteksten kan omgaan (symbolisch, historisch-kritisch, structureel, dieptepsychologisch). Verrassend is de vergelijking tussen een boeddhistisch en islamitisch wonderverhaal en Matteüs 14, 22-33 ('over water lopen', blz. 268-275). Met het oog op een verantwoorde kinderbijbelpastoraal wordt ook een aantal kinderbijbels aan een onderzoek onderworpen. In hoofdstuk 7 zijn kinder- en volwassenenkatechismussen voorwerp van kritische studie. Aan de orde komen o.a. (de verwickelingen rond) *Pierres Vivantes (1981/1985)*, de *Nieuwe Katechismus (1966)*, de *Katholieke Ervachsenen-Katechismus (1985)*, de *Catéchisme pour adultes (1991)* en uiteraard de recente universele wereldkatechismus, de *Katechismus van de Katholieke Kerk (1992)*. Erg optimistisch over de werkingskracht van zo'n universele wereldkatechismus is Bulckens niet; hoewel hij met Fossion van mening is dat een goed samengestelde katechismus een belangrijk hulpmiddel voor de katechese kan zijn, vormt de christelijke gemeenschap "eigenlijk het levendig handboek van de catechese (blz. 378)." Het handboek wordt afgesloten met een hoofdstuk (8) over morele vorming in christelijk perspectief. Hierin passeren de verschillende modellen van waardenvorming de revue: waardenoverdracht, waardenverheldering, waardenopvoeding, waardenontwikkeling en waardencommunicatie. Een uitstekend overzicht - met heel concrete voorbeelden - over de ontwikkelingen die zich op dit terrein de laatste jaren hebben voorgedaan.

Deze 'zakelijke' en veel te beknopte inhoudsbeschrijving van Bulckens' *Zoals eens op de weg naar Emmaüs* doet eigenlijk weinig recht aan de enorme rijkdom, die dit handboek de katecheet te bieden heeft. Evenals zijn handzame godsdienstdidactiek is *Zoals eens op de weg naar Emmaüs* geleidelijk gegroeid uit jarenlang onderricht aan studenten van de theologische faculteit in Leuven en vanuit de samenwerking met talrijke werkgroepen voor parochiale katechese, waar Bulckens voortdurend de spanning tussen theorievorming en praktijk ondervond welke hij als heilzaam bij het schrijven van dit boek heeft ervaren: "Ze leerde me dat zonder theorie de praktijk er niet wel bij vaart, maar omgekeerd dat zonder praktijkervaring de theorie levensvreemd dreigt te worden (blz. 17)." Op deze wijze gaat hij inderdaad 'luisterend en dialogerend' mee op stap.

Werd zijn handzame godsdienstdidactiek indertijd al meer dan een gereedschapskist, volgepakt met waardevolle instrumenten voor de katecheet genoemd (zie de recensie van Jan van Lier in *Korrel 1988/1*, 64-68), zo ongeveer hetzelfde kan worden gezegd van zijn nu verschenen fundamentele catechetiek:

een internationale reiskoffer, waarin niet alleen de belangrijkste reisdocumenten zitten, maar ook en vooral richtingwijzende kaarten, zorgvuldige samengestelde plattegronden en betrouwbare gidsen naar het Land van bestemming. "In dit handboek voor catechetiek wordt geen uitdrukkelijke aandacht besteed aan het godsdienstondericht op school", schrijft Bulckens in zijn woord vooraf (blz. 18). Hoe dan ook: zijn eerder genoemde handzame godsdienstdidactiek en de thans verschenen fundamentele catechetiek vormen tezamen een monumentaal standaardwerk van bijna 1000 bladzijden, dat kan gelden als een daadwerkelijke hulp voor de praktisch werkzame (school)katecheet/docent levensbeschouwing en een algemene inleiding tot de hedendaagse catechetische problematiek.